

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 року № 2229-19. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення 14.04.2022)

УДК 373.5.018:35.072.21](043)

Гірська А.
*студентка магістратури,
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

В Україні воєнний стан визначається як особливий правовий режим, що вводиться у разі загрози національній безпеці. Пропозиції щодо введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях на розгляд Президентові України подає Рада національної безпеки і оборони України. Розглянувши ці пропозиції, Президент України видає Указ № 64/2022 про введення воєнного стану. Затверджений указ негайно оголошується через засоби масової інформації.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» було утворюватися тимчасові державні органи - військові адміністрації [1].

Попри всі обмеження прав і свобод громадян в умовах воєнного стану, до цього переліку обмежень категорично не входить право на освіту. Оскільки українські діти повинні вчитися. Заклади освіти мають працювати та, попри все, продовжувати надавати освітні послуги.

Таку ж позицію зокрема відстояли і в управлінні освіти і науки Тернопільської міської ради: «Освіта в умовах війни – це діяльність в режимі особливої відповідальності, працездатності, наполегливості, єдності та невичерпної сили творення нової історії нашої країни!» [2].

Щоб зрозуміти події сьогодення та навчитися жити в таких умовах, ми змушені аналізувати, думати та неодноразово звертатися до минуло. Особливо важливий світовий досвід у таких подіях та під впливом сьогодення маємо навчитися вибудовувати свою стратегію подальшої «освітньої» поведінки.

Війна завжди порушує звичний ритм функціонування в освіті. Наприклад, як зазначає у своїй статті Лідія Білас, співзасновниця мережі приватних шкіл

КМДШ: «З початку конфлікту в Сирії було зруйновано 309 навчальних закладів. Кожна третя школа й досі не може використовуватися, 2,8 млн дітей втратили доступ до освіти. Багато хто з цих дітей ніколи не ходили до школи, велика частина пропустила до 7 років навчання. Кожен пропущений рік – величезна прогалина, яку стає все важче заповнити, а шкільну програму стає все важче наздогнати. Через це 15–17-річні підлітки стають жертвами експлуатації, включаючи дитячу працю, ранні шлюби й нерідко залучення до бойових дій» [3].

За своє краще майбутнє сьогодні бореться і Україна. Тому заклади освіти повинні відновлюватися, відкриватися та працювати, щоб уникнути зниження рівня грамотності населення. МОН України (опубліковано 24 лютого 2022 року) надано роз'яснення щодо роботи закладів освіти у межах правового режиму воєнного стану визначено, що всі заклади освіти, за можливості, здійснюють навчання в дистанційній формі. З метою забезпечення відповідного режиму діяльності функціональної підсистеми пропонується керівникам департаментів (управлінь) освіти і науки обласних державних адміністрацій, закладів вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, забезпечити: надання освітніх послуг у встановлених обсягах, відповідно до визначених освітніх програм і планів, а також здатності швидкого відновлення освітнього процесу. Особливу увагу звернено на виконання заходів планів цивільного захисту на особливий період; готовність до здійснення оповіщення органів управління та сил цивільного захисту, учасників освітнього процесу та працівників про виникнення надзвичайної ситуації; інформування про межі поширення, наслідки, способи та методи захисту, а також дії у зоні можливої надзвичайної ситуації; уточнення та здійснення заходів щодо захисту учасників освітнього процесу, працівників підприємств, установ, організацій і прилеглих територій у разі виникнення надзвичайних ситуацій; готовність наявних сил і засобів цивільного захисту, можливість залучення додаткових сил і засобів у разі виникнення надзвичайних ситуацій; створення та використання об'єктових матеріальних резервів для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій і ліквідації наслідків; негайне інформування про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій, порушення функціонування суб'єктів освітньої діяльності або загрозу припинення надання освітніх послуг органів управління освітою та цивільного захисту обласних державних адміністрацій, територіальних органів Служби безпеки, Державної служби з надзвичайних ситуацій і МОН; у разі безпосередньої загрози життю та здоров'ю учасників освітнього процесу на об'єктах освіти вводити в дію Плани евакуації закладів освіти. Керівникам закладів вищої освіти рекомендовано перевести в готовність об'єктові формування цивільного захисту до дій за призначенням у взаємодії з територіальними формуваннями цивільного захисту щодо проведення великих

обсягів робіт із ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, у тому числі тих, що виникли внаслідок воєнних (бойових) дій чи терористичних актів, а також проведення відновлювальних робіт на власних об'єктах; бути в готовності за рішенням місцевих держадміністрацій, міських рад у містах обласного значення та за особистою згодою залучити власні об'єктові формування цивільного захисту до виконання завдань за призначенням на об'єктах інших суб'єктів господарювання чи на визначених територіях.

Крім цього, презентовано оновлений онлайн довідник «У разі надзвичайної ситуації або війни», в якому зібрані поради, як захистити себе у кризовій ситуації. Направлено прохання до всіх громадян орієнтуватися на офіційні повідомлення державних органів влади України та місцевих органів влади [4].

25 лютого 2022 року міністром освіти та науки України Сергієм Шкарлетом рекомендовано всім закладам освіти в Україні припинити освітній процес та оголосити канікули на два тижні [5].

Однак з 14 березня 2022 року навчання в закладах освіти відновлено. Така можливість була лише у низки відносно безпечних регіонів України. За таких умов, керівникам закладів освіти було надано право самостійно обирати формат навчання (онлайн, офлайн чи змішана форма) та повідомити про прийняте рішення відповідні військові адміністрації. Більшістю закладів освіти було обрано онлайн-навчання з використанням різних освітніх платформ. Рішення щодо дистанційного навчання було виправдано через необхідність захистити дітей, працівників, і через розміщення в приміщеннях навчальних закладів великої кількості біженців з усієї країни. Внутрішньо переміщені особи – школярі змогли доєднатися до класів, було визначено спосіб прийняття та обліку таких дітей. Здобувачам освіти потрібні орієнтири, мета та мотивація для продовження навчання, а тому при всіх складнощах організації оцінювання й неможливості планування під час війни МОН має визначитися з зовнішнім незалежним оцінюванням, яке обов'язково має проводитись, оскільки його відсутність мала б вкрай негативні наслідки для освіти та відкотила б її стан далеко в минуле.

На сайті МОН опубліковано список дистанційних шкіл та онлайн-платформ, де діти можуть продовжувати навчатися. Там школярі можуть знайти і приватні школи, які відкрили доступ до своїх доробків для дітей з усієї України. Крім того, була створена платформа, де збираються фото та відео докази руйнування освітньої інфраструктури та інші військові злочини росії.

На даний час батьки рятують своїх дітей, потреба в якісній освіті відійшла на другий план. Однак важливим завданням є донесення до батьків та дітей інформації, доводів щодо важливості продовжувати навчання, наскільки б важко та, майже не можливо це не було, щоб не втратити дорогоцінного часу.

Важливо комунікувати з батьками та пояснити, донести через них до дітей, що прочитані книги, розв'язані задачі, опановані навички – це маленькі кроки до успішного та щасливого майбутнього нашої країни. Кожна дитина зараз теж може допомогти виграти війну й відновити країну. Все, що для цього потрібно зробити – навчатися. Опановувати шкільну програму, користуватися можливістю відкритого доступу до додаткової освіти, продовжувати розвивати свої таланти, навіть з-за кордону. Врешті слід задіяти себе, щоб почуватися потрібним. Віртуальне спілкування з вчителями та однокласниками дасть їм розуміння того, що в їхньому житті залишилося місце чомусь сталому та звичному та надасть поштовх до продовження руху, виведе з оніміння в яке завела їх війна.

На даний час, станом на 21 квітня 2022 року, як зазначає Сергій Шкарлет: «за даними департаментів освіти і науки обласних військових адміністрацій, усі ЗЗСО чотирнадцяти областей України продовжують освітній процес у дистанційній формі. У трьох областях організовано дистанційне, частково змішане та очне навчання. У шести областях України освітній процес – в дистанційній формі, частково канікули або призупинено навчання. У двох регіонах навчання відбувається у дистанційному форматі, частково змішано або канікули, частково призупинено навчання. Дистанційну форму навчання організовано в понад 12 тис. закладів загальної середньої освіти, до навчання повернулися майже 3,7 млн. учнів. Кількість тимчасово внутрішньо переміщених дітей, які долучилися до навчання з інших областей, сягає майже 87 тис. осіб. Найбільше тимчасово внутрішньо переміщених дітей долучено до навчання у Львівській області – 23 554 дитини. Майже 90 % українських шкіл продовжують працювати в умовах воєнного стану».[6]

Не можливо оминати увагою і те, що у Конвенції ООН про права дитини, ратифікованою Постановою ВР № 789-ХІІ від 27.02.91, гарантовано права дітей: «Кожна дитина має право на любов і піклування, висловлення своєї думки, охорону здоров'я, належне харчування, житло й одяг». Відповідно до ст. 28 Конвенції Держави-учасниці визнають право дитини на освіту, а також згідно з змістом ст. 29 Конвенції закріплено, що освіта дитини повинна бути спрямована на: розвиток особи, талантів, розумових і фізичних здібностей дитини в найповнішому обсязі; виховання поваги до прав людини та основних свобод, а також принципів, проголошених у Статуті Організації Об'єднаних Націй [7].

У сьогоднішньому світі такі гарантовані права на рівні світової організації порушено. Однак нормативно-правове забезпечення, яке розробляють органи державної влади, забезпечує функціонування освіти в умовах воєнного стану. Всі нормативні документи гарантують права дітей та молоді на освіту і

декларують умови забезпечення такого права. Завданням кожного освітянина в Україні в ці дні має бути своя боротьба за відновлення реалізації цих прав.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

2. Управління освіти і науки Тернопільської міської ради (2022 р.) URL: <http://osvita.te.ua/novyny/item/995-osvita-v-umovakh-viiny-tse-diialnist-v-rezhymi-osoblyvoi-vidpovidalnosti>

3. На захисті майбутнього: чому діти мають якнайшвидше відновити навчання. І чому не варто нехтувати освітнім процесом навіть під час війни, Білас Л. MIND (2022 р.). URL: <https://mind.ua/openmind/20238139-na-zahisti-majbutnogo-chomu-diti-mayut-yaknajshvidshe-vidnoviti-navchannya>

4. Роз'яснення МОН щодо роботи закладів освіти у межах правового режиму воєнного стану. Міністерство освіти і науки України. Урядовий портал (2022 р.). URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rozyasnennya-mon-shchodo-roboti-zakladiv-osviti-u-mezhah-pravovogo-rezhimu-voennogotanu>

5. Всім закладам освіти рекомендовано припинити освітній процес та оголосити канікули на два тижні С.Шкарлет (ЗАГОЛОВОК З ЕКРАНУ). Міністерство освіти і науки України (2022 р.). URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/sergij-shkarlet-vsime-zakladam-osviti-rekomendovano-priviniti-osvitnij-proces-ta-ogolositikanikuli-na-dva-tizhni>

6. Сергій Шкарлет розповів про початок сьомого тижня навчання в умовах воєнного стану. Міністерство освіти і науки України (2022 р.). URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/sergij-shkarlet-rozpoviv-pro-pochatok-somogo-tizhnya-navchannya-v-umovah-voennogo-stanu>

7. Конвенція «Про права дитини» від 20.11.1989 р. Ратифікація підстава 789-XII Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text